

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu

**VÝVOJ A SOUČASNÝ STAV PLAVÁNÍ A
PLAVECKÝCH SPORTŮ V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Tomáš Miler

Zpracovala:

Bc. Klára Klenková

Praha 2009

Abstrakt

Název diplomové práce:

Vývoj a současný stav plavání a plaveckých sportů
v Jindřichově Hradci

Cíl práce:

Hlavním cílem této práce je snaha o zachycení vývoje plavání a plaveckých sportů na Jindřichohradecku od 1. poloviny 19. století do roku 2008. Sleduje vývoj plavání a plaveckých sportů z hlediska výkonnostního a rekreačního a současně mapuje stav plaveckých zařízení v Jindřichově Hradci.

Metoda:

K zachycení plavání a plaveckých sportů od jeho počátku je použita metoda historická. Konečným cílem této metody je zobrazit celek v jeho hlavních rysech tak, aby bylo možno lépe a přehledněji proniknout k jeho poznání, struktuře a vývojovým tendencím. K této práci jsme využili všech dostupných archivních pramenů, literatury a periodik.

Výsledky:

Podávají ucelený přehled o dějinách plavání a plaveckých sportů od jeho počátků a poukazují na důležité momenty na území Jindřichohradecka.

Klíčová slova:

Plavání, historie, vývoj, výsledky, úspěchy, Jindřichův Hradec.

Precis

Name of thesis:

Development and present situation of swimming and water sports in region of Jindřichův Hradec

Aim:

Aim of this work is description of development water sports in region of Jindřichův Hradec From 1st half of 19 century till 2008. Follow the development of swimming and water sports from aspect of performance and recreational sports and also probe the situation of swimming facilities in Jindřichův Hradec.

Method:

For describe of swimming and water sports we used archival materials and historical method. The final point of this method is show main characteristics for better knowledge of structure and development of this unit. For this labor we used all available historical materials and periodics.

Results:

It is compact look of swimming history and water sports from beginning and describe all important moments in region of Jindřichův Hradec.

Key words:

Swimming, history, development, results, success, Jindrichuv Hradec.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývoj a současný stav plavání a plaveckých sportů v Jindřichově Hradci“ vypracovala samostatně a vyznačila jsem všechny prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze.....2009.

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce PaedDr. Tomáši Milerovi za poskytnutí konzultací, za odborné a metodické vedení a ochotu při vypracování mé diplomové práce. Dále děkuji paní Janě Šimkové, která mi předala mnoho užitečných materiálů, a hlavně pracovníkům muzea, archivu a knihovny v J. Hradci, bez jejichž pomoci by práce nemohla vzniknout.

Svoluji k zapůjčení své diplomové práce ke studijním účelům.
Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří
musí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení:	Číslo obč.průkazu:	Datum vypůjčení:	Poznámka:
----------------------	-----------------------	---------------------	-----------

OBSAH

1. ÚVOD.....	10
2. CÍLE, ÚKOLY, PŘEDMĚT A METODY PRÁCE.....	14
2.1 Cíl práce.....	14
2.2 Úkoly práce.....	14
2.3 Předmět práce.....	15
2.4 Metody práce.....	15
3. STRUČNÝ NÁSTIN HISTORIE PLAVÁNÍ.....	16
3.1 Počátky plavání ve světě.....	16
3.2 Historie plavání na území českého státu.....	17
3.3 Plavecké organizace.....	20
3.4 Plavecké soutěže.....	24
3.5 Vznik bazénů.....	29
3.6 Plavání jako součást vzdělání člověka.....	32
4. PLAVÁNÍ A PLAVECKÉ SPORTY V JINDŘICHOVĚ.....	34
HRADCI.....	34
4.1 Historie plaveckých zařízení v J. Hradci.....	35
4.1.1 Vojenská plovárna.....	35
4.1.2 Sokolská koupadla.....	37
4.1.3 Jindřichohradecká plovárna.....	47
4.1.4 Venkovní koupaliště - aquapark.....	49
4.1.5 Krytý plavecký bazén.....	50
4.2 Historie plavecké výuky.....	53
4.2.1 Plavecká škola.....	56
4.2.2 Dobrovolnické sdružení Kontakt bB.....	58
4.3 Plavání jako závodní sport v J. Hradci od počátku 19. stol. do roku 1992.....	60

4.4 Oddíl sportovního plavání Slovan J. Hradec a plavání od roku 1992.....	62
4.4.1 Plavecké soutěže na Jindřichohradecku.....	65
4.4.2 Největší úspěchy jindřichohradeckých plavců v letech 1995 - 2005.....	67
4.5 Osobnosti plavání v J. Hradci.....	69
5. ZÁVĚR.....	71
6. SOUPIS POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	74

SEZNAM ZKRATEK

AC Sparta - Athletic club Sparta
APC Braník - Amatérský plavecký klub Braník
APK - Amatérský plavecký klub
bB - bez bariér
ČAAU - Česká amatérská atletická unie
ČAC Roudnice - Český atletický klub Roudnice
ČOS - Československá obec sokolská
ČPK - Český plavecký klub
ČSSH - Československé sportovní hry
ČSK Vyšehrad - Český sportovní klub Vyšehrad
ČSR - Československá republika
ČVK - Český veslařský klub
ČsAPS - Československý amatérský plavecký svaz
ČVK Brno - Český veslařský klub Brno
FINA - Fédération Internationale de Natation Amateur
LEN - Ligue Européenne de Natation
M - motýlek
ONV - Okresní národní výbor
OV - Okresní výbor
P - prsa
PZ - polohový závod
SPS - Slovenský plavecký svaz
SRPŠ - Svaz rodičů a přátel školy
VK Kyjov - Veslařský klub Kyjov
VZ - volný způsob
VPK Radbuza Plzeň - Veslařský a plavecký klub Radbuza Plzeň
Z - znak
ŽSK Hagibor - Židovský sportovní klub Hagibor

1. ÚVOD

Diplomová práce na téma Vývoj a současný stav plavání a plaveckých sportů v Jindřichově Hradci je pokusem o vytvoření uceleného pohledu na rozvoj tohoto sportovního odvětví v jihovýchodním cípu Českobudějovického kraje od úplných počátků tělovýchovy ve městě a okolí v 1. pol. 19. století až do roku 2008. Práce usiluje o rámcový přehled historie těchto sportů.

Sport, jako jedna z forem aktivního odpočinku, se stala trvalou součástí zdravého stylu života. Věnuje se mu stále více lidí a bylo proto pro mě překvapením, jak málo toho o historii sportu, o jeho účincích na tělesný rozvoj a o významu pro harmonický vývoj osobnosti obecně vědí. Ukázalo se, že lepší je situace v rámci menších územních celků, kde jsou si lidé přece jen blíže, a tak je tu povědomí o spoluobčanech věnujících se aktivně sportu a případně i reprezentaci obce či kraje o poznání větší.

Přesto v literatuře mnoho prací zabývajících se regionální a místní historií se zřetelem na vývoj plavání a plaveckých sportů není.

V diplomové práci jsem se rozhodla podrobněji se zabývat plaváním a plaveckými sporty jako jedním ze sportovních odvětví, které vzhledem ke svému charakteru patří k masovým.

V úvodu práce se věnuji nástinu historie plavání ve světě i u nás, vzniku plaveckých organizací, bazénů a také nezanedbatelnému významu plavání pro člověka.

V kapitole Plavání a plavecké sporty v J. Hradci popisují vznik plaveckých zařízení, která zde byla postupem času vybudována, jak se vyvíjela plavecká výuka, zavodní plavání a další plavecké sporty, zajímavé soutěže a významné

osobnosti na Jindřichohradecku od pol. 19. stol. do roku
2008.

STRUČNÝ PŘEHLED O POUŽITÉ LITERATUŘE:

Ve Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci bylo zajímavým zdrojem několik fondů týkajících se Sokola v J. Hradci, zvláště Pamětní kniha sokolské plovárny v J. Hradci, kterou napsal Vojtěch Školaudy. Obsahuje zápisy z let 1938 až 1945, ale zaznamenány jsou v ní i data ze starší doby (předhistorie plovárny). V roce 1957 ji Školaudy doplnil upomínkovými fotografiemi a věnoval ji archivu.

Nejdůležitějším zdrojem informací co do četnosti byla regionální periodika uložená v Muzeu a knihovně v J. Hradci. Největší přínos měl pro mne např. časopis Štít, který vycházel od roku 1973 do roku 1992, kdy byl přejmenován na Jindřichohradecké listy Štít. V roce 1993 změnil název na Jindřichohradecké listy, dále na Listy Jindřichohradecka. V této podobě vycházely až do roku 2007. V době od roku 2008 nesou název Jindřichohradecký deník.

Dalšími periodiky, kde se nejčastěji objevovaly zprávy ze sportovních událostí jsou Arena - Sportovní měsíčník Jindřichohradecka, Jindřichohradecký zpravodaj, Jihočeský kurýr, Patriot a další.

K vytvoření obecné, poměrně obsáhlé, nicméně z hlediska celé práce důležité části práce byly využity mj. informace z knihy V. Černušáka a M. Hocha (1975) a dalších děl uvedených v seznamu literatury. Ucelený přehled stavu plavání u nás ve své době podává kniha S. Krajíčka (1947). Z dalších starších publikací je zajímavá i kniha P. Bureše a J. Plichty (1931), která se zabývá obecně tělovýchovou do roku 1930.

Pro vytvoření části práce věnované speciálně plaveckému sportu byla mj. podkladem encyklopedická díla. Některé encyklopedie se o plavání zmiňují spíše okrajově, např.

Tomlinson (2000). V sérii knih Encyklopedie tělesné kultury je stručně popsáno plavání jako sportovní odvětví, historie plavání i výsledky plavců z Mistrovství světa od roku 1973 (Kol. autorů, 1988).

Doplňující informace byly čerpány z internetových zdrojů.

2. CÍLE, ÚKOLY, PŘEDMĚT A METODY PRÁCE

2.1 Cíl práce

Cílem práce bylo na základě historických pramenů podat historický přehled o vývoji plavání a plaveckých sportů od 1. poloviny 19. století do současnosti, přesněji do roku 2008.

Snahou bylo zachytit a vyzdvihnout důležité momenty rozvoje plavání a plaveckých sportů v Jindřichově Hradci, včetně výstavby a provozu zdejšího plaveckého zařízení. A šlo také o to zdůraznit významný přínos tohoto sportu pro pohybový rozvoj dětí a celkový účinek na člověka.

2.2 Úkoly práce

Prvním úkolem práce bylo stručně nastínit obecný vývoj plavání ve světě i v České republice. Dále pak na základě studia konkrétních pramenů a literatury zachytit vývoj tohoto sportu na Jindřichohradecku od 1. poloviny 19. století do roku 2008.

S přihlédnutím ke správnému historickému členění a v kontextu českého a československého plavectví zpracovat získaný materiál ve vztahu k těmto oblastem:

1. Plavání jako sport: další plavecké sporty, výsledky, úspěchy, osobnosti.
2. Plavání jako součást vzdělání člověka.
3. Plavecká zařízení.

2.3 Předmět práce

Předmět práce je z hlediska obsahového zaměřen na historický vývoj tohoto sportu, počátky a rozvoj plavání a plaveckých sportů v Jindřichově Hradci a v jeho nejbližším okolí. Současně také stručný nástin jeho využití pro člověka.

Z hlediska územního je předmět práce zaměřen na území bývalého okresu Jindřichův Hradec.

Časové hledisko práce zachycuje vývoj plavání jako sportovního odvětví od 1. poloviny 19. století do roku 2008.

2.4 Metody práce

Tato práce je historického charakteru, a proto byla použita metoda historická. Pracovala jsem jak s historickými prameny primárními (fondy archivů, výroční zprávy o činnosti atd.), tak i s prameny sekundárními (novinové články a odborná literatura). Zdrojem informací byly i prameny obrazové, z nichž některé ukazující na významné momenty v historii i současnosti plavání a plaveckých sportů ve světě, v ČR i v okrese Jindřichův Hradec a jsou součástí obrazové přílohy.

S prací podobné povahy mám již zkušenost. K této studii jsem v knihovnách a archivech vyhledávala články v novinách a časopisech týkajících se jakýmkoliv způsobem mého tématu. Doplnovala jsem je informacemi z předepsané literatury a především pak výpověďmi pamětníků - svědků událostí, samotných závodníků, jejich přátel i funkcionářů sportovních oddílů.

3. STRUČNÝ NÁSTIN HISTORIE PLAVÁNÍ

3.1 Počátky plavání ve světě

Plavání je v encyklopediích popsáno jako lokomoční pohyb těla ve vodě, při němž člověk využívá zvláštnosti prostředí a účelně se pohybuje v žádoucím směru - tedy plave. Schopnost překonávat vodní prostředí byla nezbytnou podmínkou. Zmínky, že lidé již ve starověku uměli plavat, lze nalézt v beletrii.

Jedním z významným byl rok 1810, kdy dobový tisk zaznamenal událost, že Lord Byron přeplaval Dardanelskou úžinu aby ověřil bájnou pověst. Milenec Lédy tehdy tuto úžinu přeplaval, aby strávil noc s jeho milenkou. V témže roce byla v Praze generálem Ernstem von Pfuelem založena první vojenská plavecká škola. Sportovní plavání má svůj původ v Anglii v 60. letech 19. století. Již v roce 1896 bylo plavání zařazeno na program Olympijských her v Aténách. První olympijský vítěz Maďar Hajós tehdy uplaval 100 m za 1:22,2 min.¹

Mezinárodní plavecká federace FINA (Fédération Internationale de Natation Amateur) jako organizace sdružující sportovní plavce byla založena v roce 1908. Její vznik vytvořil předpoklady pro vytvoření směrnic a pravidel, a tím dal základ soutěžení na mezinárodním poli. O devatenáct let později, v roce 1927, byla založena Evropská plavecká liga LEN (Ligue Européenne de Natation), jejímž prvním předsedou se stal československý zástupce ing. Hauptman.²